

ВЕСЕЛА ЛЮЦКАНОВА
КАКВО СТАВА С ЛИЦЕТО МИ

chitanka.info

С Ана-Мария пристигнахме заедно. След отварянето на люка и спускането на стълбата помня, че и аз, и тя вдигнахме длани над очите си и примижахме срещу светлината, която струеше отвсякъде. Кога беше това? Преди три години? Преди пет? Не помня. И Ана-Мария не помни.

Заживяхме, както живееха всички останали, в самостоятелна къща на единствената уличка в селището. Автобусът спираше пред всеки дом. Излизах, когато моторът утихнеше пред нашия, екипиран в сребрилата си униформа, покрила и лицето, и върховете на пръстите ми, изолиран отвсякъде с мекота и топлина, с пружини във високите до над коленете ботуши за по-леко придвижване. И като другите хлътвах в топлия му търбух. Отвеждаха ни към мините. И да искахме, не можехме да разговаряме. Всеки от нас бе сключил договор да работи тук определен срок срещу луди пари и всеки от нас в началото броеше точно колко от дните са изтекли, обръщаше ги в месеци, месеците — години; но някак неусетно броенето се объркваше, настъпваше необяснима забрава, интересът към края на срока угасваше неизвестно защо. Променяхме ли се? Или еднаквостта на всичко, липсата на събития и монотонният труд ни изморяват до такава степен, че убиват у нас всякакво желание.

Прекарахме толкова часове заедно, а не знаехме нищо един за друг. Галериите бяха сухи, светли, с хиляди входи и изходи, като стъклен, красив лабиринт с излъчваща се отнякъде светлина. Нейният неясен произход ме връщаше към приказките на Андерсен, към спокойствието на нашия обикновен и чист дом сред тежките ябълкови дървета, към топлината на огъня в камината, към детството ми. Но с времето и това усещане се топеше, тук всичко идваше отнякъде, без да знаем откъде: и топлината, и светлината, и тихата омайваща музика, и мирисът на хапчетата, които ни даваха на закуска, обяд и на вечеря. Тия хапчета отнемаха радостта на Ана-Мария от приготвянето на храната и тя, свободна, отнасяна от друг автобус, екипирана по-различно от мен, но също така неузнаваема под странното си облекло, напускаше дома ни, за да прекара времето си в някаква лаборатория, светла и чиста като болнична стая, откъдето се връщаше вечер по-равнодушна и от мен, по-спокойна и отпусната, омекнала, съгласна да ме приеме в леглото си без ентузиазъм и нежност. Нямаше ги нашите горещи зимни нощи, наситени с ласки, отдаване, умора. Сега

живеехме странно, не се сърдехме един на друг, но и не се галехме, разделяхме се спокойно, срещяхме се спокойно, не се смеехме, дори бяхме престанали да се усмихваме. Когато се свързвахме със Земята — в началото това бяха нашите големи празници, и в телевизионния екран се появише развълнуваното лице на мама — топло, с хиляди дребни бръчици около очите, с онази нейна усмивка, стаена в зениците и в потрепващите ъгълчета на устните, — ние мълчахме, не знаехме какво да ѝ кажем, нейният глас прозвучаваше пръв. Как сте там, децата ми, питаше и чакаше, затаила дъх, как сте, и в гласа ѝ откривахме тревогата, болката за нас, тъгата ѝ по нас. Мамо, исках да извикам, но не се получаваше; чувах гласа си равен, логичен до безобразие, чужд. Обяснявах ѝ колко е спокойно при нас, а тя не искаше да повярва, гласът ми с нещо ме издаваше. Много пари не се дават за лека работа, и още... научих, спрели да набират хора за вашата планета, щели да изпрацат само затворници, защо? Не можех да ѝ отговоря, не знаех, а и ми бе все едно. Поглеждах към Ана-Мария, и тя не знаеше, и на нея ѝ бе все едно, ние правехме опит да се усмихнем, но вече не можехме и това не ни тревожеше, както не ни тревожеше и фактът, че връзките със Земята стават все по-нарядко и бе трудно да се ориентираме колко от времето е минало и колко още остава. Все по-нарядко пристигаха и космолетите, които докарваха нови хора, някак тайно и винаги нощем. В началото ги чакахме, оглеждахме ги с любопитство, разпитвахме ги, изненадваха ни техните оживени земни лица. Колко енергия за нищо, надсмивахме се, а после се успокоявахме — не след дълго и те ставаха като нас, изчезваха под сребристите си облекла.

Ана-Мария чакаше дете. Каза ми го като нещо, което трябваше да знам. За първи път времето доби образ в нейната фигура. В началото сменяше костюмите през два месеца, после през месец, после на всеки петнадесет дни. Не се оплакваше, но и не се радваше, а толкова дълго на Земята бяхме мечтали за дете. Спомних си мама. На четиридесет години тя роди брат ми — то беше очакване, то бяха вълнения, то беше луда радост. Пелените я поглъщаха, тревогата на баща ми я размиваше и тя слагаше големите му груби ръце на корема си.

Ана-Мария носеше бременността си без гордост и усмивка, а и аз не изглеждах нито уплашен, нито развълнуван. Щяхме да имаме дете — какво чак толкова?

Всички имаха. Часът на раждането бе изчислен до минута. Когато наближи, Ана-Мария сама сложи последния си най-огромен костюм и тръгна към сградата в дъното на улицата — там се бяха родили всички деца на тази планета и щяха да продължат да се раждат там.

По лицето на Ана-Мария не прочетох нито страх, нито вълнение. Надигнах се спокойно от стола, предложих ѝ да я заведа, тя махна с ръка — не е нужно. Ще те боли ли, запитах я. Едва ли, тук всичко е по-различно, не си ли разбрал? И аз се усетих глупак, седнах отново на мястото си, разгърнах книгата, която държах, без да чета и напразно се опитах да уловя някой по-учестен удар на сърцето си, то биеше както винаги — пулс шейсет и две; задържах ръката на Ана-Мария — пулс шейсет и две. Ще бъде момче, каза тя спокойно. Помисли как да го запишем. Откъде знаеш, не се съгласих, може да бъде и момиче. Глупости, ще бъде момче, лекарите тук не бъркат. Да, лекарите тук не бъркаха в нищо и никога, макар че влезеше ли някой от нас в сградата, където Ана-Мария щеше да роди детето ни, не излизаше повече и ни казваха, че го връщат на земята. Как, бях попитал само веднъж пилота на космолета, а той се мръщи. Идваше рядко, най-много два пъти в годината и затова не приличаше на никого от нас — можеше все още да се смее, да ругае, да шепне, и, привел се тогава над мен, ми отвърна почти без глас — с краката напред. После... неочаквано бе сложил ръка на рамото ми. Братко, млад си, а ми приличаш по равнодушието си на старец, реши се и ще те върна обратно... Рискът за мен е по-голям, а за теб е спасение. Между пакетите. Никой няма да разбере. Пръстите му се забиха чак до костта, настояваха, умоляваха, предупреждаваха. Чакаше отговора ми, а аз дори не се замислих — никъде не ми се пътуваше, никъде не ми се искаше да се завръщам, изобщо нищо не ме вълнуваше. От пръстите му ме болеше рамото, изтръгнах се от тях, махнах му и тръгнах пеш към селището, за да вляза в спокойния си дом при спокойната си жена, където нищо не се случваше.

Но, ето че... идваше на света нов човек, детето на Ана-Мария, моето дете. Бяха ѝ казали, че ще бъде момче и наистина, когато изтече и последната минута от определения час за раждането, то се появи: пет килограма и сто, дълго осемдесет сантиметра. Извикаха ме по телефона да го видя, дадох ми да го подържа. Надвесих се над

личицето и очите му ме погледнаха разумно, спокойно, логично, очи на зрял човек, който всеки момент можеше да ме запита ти ли си моят баща? Е, добре, изпотих се, представях си те по-различен, какво да се прави, приемам те и такъв. И аз го приех такъв, какъвто беше — с очи на разумен човек, те щяха да ме претеглят всеки миг без обич и без стеснение, просто логично, просто разумно, с всички за и против. Отидох и при Ана-Мария. Не носех цветя, тук не бе прието, наведох се над леглото ѝ, опитах се да целуна страната ѝ — така бе постъпил баща ми и аз несъзнателно го повтарях. Ана-Мария се отдръпна. Как беше, запитах я. Нормално. В това нейно нормално влизаше всичко, цялото раждане без трепет и болка, цялото безразличие, натрупано в нас.

По изключение вчера ме свързаха с мама, да ѝ съобщя сам новината. Екранът трепна в синкави отражения, любимото поостаряло лице се усмихна пред мен, устните ѝ се разтвориха от радост, радост излъчваха очите ѝ, отдавна не бяхме говорили двамата, отдавна не бяхме се виждали през хилядите километри, които ни разделяха. Какво ще ми кажеш, запита ме тя нетърпеливо, жадно, с очакване и аз си помислих, че не само километрите ни разделят. Защо чак толкова се вълнува, ще изтече животът ѝ в хиляди дребни вълнения, страх, радост и болка, колко по-добре сме ние без всичките тия излишества; по-добре ли, за първи път трепна нещо в мен, някакво неосъзнато съмнение, а тя втренчи погледа си в лицето ми и радостта ѝ бавно се смени с тревога. Честито, казах ѝ, имаш внук, умен като дявол, веднага позна баща си и му каза здравей. Слава богу, прошепна мама, не си загубил чувството си за хумор. Аз си помислих откъде накъде хумор и за какъв хумор говори, когато аз ѝ казвам самата истина. Ако тя се бе навела вместо мен над детето, какво ли би си помислила? Не се ли радваш, запита ме тя, страх ме е, като те гледам. Беше на петнайсет, когато се роди брат ти и се вълнуваше като че ли се ражда твое дете, а сега? Какво става с тебе, синко? Твое дете се ражда, ако сега не си луд от щастие, кога? Как е Ана-Мария? И тя ли... Повдигнах рамене, как може да бъде, добре е, нормално. Мама сви устни, челото ѝ се покри с хоризонтални бръчици и една строга, отвесна — по-рано я нямаше. Нормално, повтори тя, мразя я тази дума, защо не говориш човешки, много ли се измъчи? Никак. Не се подразних даже от гнева ѝ, така детински ми се видя, не се уплаших даже и от това, че е остаряла.

Нормално, всеки старее с годините. Но тревогата ѝ, пламтяща и излъчена от всяка фибра на кожата ѝ, ме опари, тя не беше нормална, просъска, отвори пукнатина в обвивката ми от равнодушие, прииска ми се неочаквано да сложа ръка на рамото ѝ, припомних си я внезапно млада и хубава да шета около баща ми, да го гледа в очите и да чака всяка негова дума. И аз си помислих, било им е добре така, дори им е било много хубаво, но се засрамах неочаквано, пукнатината се спои, реших, че тяхното не е било спокойно, а мъчително, изморяващо, прекалено износващо. При нас всичко е такова, каквото трябва да бъде. Броя годините, сине, шепнеше мама, още една и трябва да се завърнете, ще ви чакам, дано да ви дочакам, баща ти не успя. Нещо в теб ме плаши, синко, пази се, пази Ана-Мария и детето. Искаш ли да помоля да те свържат с клиниката, запитах я, защото нейната тревога бе започнала да ме гори, съскаше пламъкът ѝ и споилият се ръб отново се отвори, нека с очите си види Ана-Мария, нека види и детето и се успокои. Нека разбере, че наистина всичко е нормално. Операторката се подвоуми, но не ни отказа. Мама ми прати въздушна целувка, която трябваше да прелети не зная колко хиляди километра, за да стигне до мен. Смешно! Не можах да се засмея, хладна ръка на призрак ме улови за тила.

Върнах се сам в къщи. Имах много време и не знаех какво да правя. Включих телевизионния екран в една от стаите, изгасих го, отворих книга, не можах да я чета, взех един от комиксите — даваха ни ги за свободните часове — прелистих го с досада и тогава внезапно се сетих — бих могъл да погледна лицето, което мама бе видяла на своя екран, застинала в очакване в сградата за междупланетни свързвания. Къде ли Ана-Мария бе пъхнала огледалото? Ние отдавна не го ползувахме, цялата суетност на жена ми се бе изпарила неизвестно кога, а аз самият не се нуждаех от огледало дори когато се бръснях.

Намерих го с мъка между дрехите, покрито с прах, захвърлено, ненужно, оцеляло между отдавна необличаните зимни дрехи. Измъкнах го и бавно започнах да го вдигам към лицето си. За миг се мярнаха в паметта ми равнодушните логични очи на сина ми. И усетих, че пръстите ми треперят, че пулсът ми не отмерва своите постоянни шейсет и два удара, а чука силно в слепоочията. Глупости, казах си, глупости и смъкнах надолу огледалото, зачаках ударите да се

нормализират, но сърцето ми биеше силно и във върховете на пръстите; не издържах и с неочаквана за мен бързина вдигнах огледалото. Какво става с лицето ми — изтръпнах и се изплаших внезапно, — какво става с лицето ми? Пръстите ми се тресяха неудържимо, спомних си неочаквано тревогата на мама, оная пукнатина се превърна в широк процеп и през нея нахлуха думите ѝ, вихър, който ме завъртя като пумпал. Няма вече да изпращат свободни, а само затворници. Защо, бях запитал като последен глупак. Ето защо, ето, виж, отговора ти дава собственото ти отражение. От огледалото ме гледаше едно съвсем непознато лице, не можех да кажа, че не е моето, но бе чуждо, не можех да кажа, че е остаряло, но бе старо, не можех да кажа, че има някаква съществена промяна, но бе променено, в очите нямаше блясък, празен гланц, устните немееха — права, тясна, безизразна черта. Цялото ми лице изглеждаше абсолютно неподвижно — бях гледал такива по изложбите, издялани от дърво или от камък, но и те криеха живот, а моето бе мъртво, мъртво, мъртво, старо, старо, старо, ужасно.

Огледалото се разби в краката ми. Стъпих върху парчетата, натиснах с токовете — неизпитана досега ярост ме обзе, неподозирана омраза, че може да съществува в мен огромно желание да размажа това лице, което огледалото ми бе посочило като мое. Искях да не се появи никога пак, исках да вярвам, че то ме е измамил, както ме мамеха кривите огледала в детството ми. А може би... Трябваше да намеря друго огледало, да проверя и в него какво е станало с лицето ми, с моето добро, човешко лице, което се смееше някога, плачеше, страдаше, издаваше ме. Беше толкова изразително, че ме молеха да стана киноартист, а аз не исках, защото обичах лудо Ана-Мария, а тя се нуждаеше от бърз успех, с пари и разкош, в който да потопи тялото си. Но това чуждо лице? Къде беше моето? Нали в него се влюбвах момичетата, бях разплакал не едно на Земята заради Ана-Мария — тя ме подлудяваше само с едно движение на малкото си пръстче. Къде беше сега тази моя човешка или нечовешка лудост, с която тръгнах насам, защото ми обещаха много, много пари, толкова много, че щяха да стигнат на тази глезла Ана-Мария — моята, единствената. Къде беше нетърпението ми да ги спечеля и ги поставя в краката ѝ? Ровех между дрехите за друго огледало — трескаво, налудничаво, с надежда и без надежда. Бяхме ги свалили, за да нахлузим сребристите облекла

на тази планета, за да тръгнем с тях към мини и лаборатории, за да се видим веднъж красиви и да започне обезличаването ни зад плътните полупрозрачни материи, които покриваха и лицата ни и ги замразяваха като в хладилници. Какви цветни парцалчета — с тях бяхме свалили и своята индивидуалност. Едва сега го разбирах и ги галех с нетърпеливи пръсти и всяка дреха събуждаше земен, човешки трепет. Бялата рокля на Ана-Мария, с която се бе венчала, а аз се боях да не отпечатам пръстите си по плата. Плисираната пола — как се тревожеше да не я измачка, когато се любехме на открито, и другата — тясна и сцепена от двете страни, така че откриваше високо бедрата ѝ и аз отмалявах; блузата на червени точки, плътно обвивала гърдите ѝ, заострени и твърди, до които дълго не смеех да се докосна; коланчета, гребенчета за коси, разноцветни, пластмасови, метални. Какви коси имаше Ана-Мария, а ги отрязва като твърдеше, че не са ѝ нужни тук, че ѝ пречат. Бях запазил една къдрица от тях, а тя ми се присмя, тогава все още можеше да го прави.

Какво се бе случило с мен? А с нея? Ровех между вещите и усещах топла влага в очите си, не можех да плача, само отмаляване в коленете, странен, непознат световъртеж. От една кутия се разпиляха снимки. Грабнах първата. Ана-Мария! Протегнала ръце, усмихната, с очи, премрежени от удоволствие. Нещо ме улови за гърлото. Същата ли Ана-Мария бе отишла да роди детето, за което бяхме мечтали? Каква магьосница беше онази Ана-Мария! Скриехме ли се от другите, обичаше да се търкаля в тревата, да се къпе гола във вировете, покрила с длани гърдите си, да коленичи в краката ми — ако помисля за друг мъж, убий ме! Бе се случило нещо страшно, но какво? Бе ставало постепенно, незабелязано за двама ни. Защо не го предотвратихме, защо никой не ни предпази? Но кой? За колко време? Трябваше да пресметна. Напрягах се и гледах снимка след снимка, можех да кажа за всяка една от тях кога е направена долу на Земята, но тук времето бе спряло.

Най-накрая намерих кръгло огледалце в стара, забравена чанта на Ана-Мария. Закрепих го в банята и се заклех да следя промените в лицето си тайно от Ана-Мария. Мама беше права. Когато бяха минали цели четири години, се бе случило непоправимото? Непоправимо ли беше? Опитах се да се усмихна — огледалцето хвана само усилието и се изпоти от него. Изплашен, хукнах към клиниката да поговоря с Ана-

Мария, да я върна към онази, другата. Едва ли щях да успея, след като и раждането не го стори, след като тя първа бе потънала в равнодушието. И все пак... изходите свършват само със смъртта, само със смъртта.

Намерих Ана-Мария в леглото с безизразни очи. Изпитах болка, докато гледах в нея, а тя — равнодушна, спокойна, хладна — дълго не ме забелязваше. Приседнах. Извадих снимките ѝ от онова време, но тя не прояви интерес, погледна ги бегло.

— Какво те е прихванало? — запита ме накрая с равен, приглушен глас.

— Ана-Мария, спомни си какви бяхме? Ти се усмихваше на разцъфтяло цвете, а сега собственият ни син...

— Не те разбирам. Всичко е толкова нормално!

Влезе докторът, взря се със съмнение в лицето ми, а аз все още търсех топли, човешки думи и не ги намирах, а пръстите ми стискаха отчаяно ръба на леглото. Нейните снимки потекоха от джобовете ми, докторът се приведе, вдигна една, още една, погледна ме замислен през очилата си и задържа дълго поглед върху лицето ми. И той беше подчинен на логиката и реда тук. Сега навярно пресмяташе бала на моето вълнение при сблъсъка с равнодушието на Ана-Мария.

— Бих могъл да ви дам нещо успокоително.

Взех хапчето, но после го прибрах. Върнах се съсипан. Скрих се в банята и погледнах в огледалцето. Отново ми се прииска да натроша със злост отражението си. Спомних си за пилота на космолета, увещава ме дълго да се върна. Жив... Другите ги връщали само с краката напред. Исках да си спомня дали наистина някой бе заминал обратно, но как да си спомня — та ние не се познавахме, изглеждахме еднакви под еднаквите си облекла. А би трябвало да има хора, на които сроковете са изтекли.

Какво означаваше странната тревога на мама, че вече ще изпращат само затворници? Заплашваше ли ни нещо? Работата ни беше чиста и лека, парите, които получавахме в изобилие, бяхме натрупали в кувари и вече не можехме да ги затворим. Добих внезапно усещането, че приличаме на алкохолици, неосъзнали пагубната власт на алкохола, който ни разрушава. Имахме ли своя воля, с която да решим нещо? Нещо най-дребно. Или нещо от голямо значение? Почти не разговаряхме с Ана-Мария за завръщането ни на Земята, почти

бяхме престанали да пресмятаме времето. А в началото не беше така. Задавахме си въпроси, мечтаехме, крояхме планове. В началото... Толкова отдавна. Кой се промени пръв? Като че ли... Ана-Мария? Може би в лабораторията, в която работеше, бе изложена повече от мен на странното влияние, хипнотизиращо волята ѝ. Тя първа престана да се усмихва, първа нагази в тресавището от покой. Искях да си спомня как изглеждаше там, на работното си място, веднъж или два пъти, когато бях отивал да я взема. Почти непознаваема в сребристото си облекло, приемах я ту за една, ту за друга. Познах я по гласа и тя тръгна към мен, заобикаляйки различните стъкленици и колби.

— Какво точно правите тук? — бях я запитал без любопитство, за да наруша мълчанието.

— Това, което вие получавате долу, ние тук го привеждаме в чист вид.

А какво беше това, което получавахме? Някои казваха настуран, други — уранинит. Бе значително по-мощно от урания и щеше да снабди Земята със запаси от енергия за дълги години. И да спаси следващите поколения от енергийния глад. Знаех какво означава той, сянката му бе измъчвала и поколения преди нашето, но знаех също така и последствията от близостта на урания. А настурана или уранинита, които откривахме с прецизните си апарати, бяха много по-радиоактивни. За пет години, казваха ни преди тръгването, здравето ви не е заплашено. Уврежданията са обратими. Бяхме приели риска. Отново грабнах огледалото и се напънах да си спомня на колко години съм сега. Още не бях навършил трийсет, но огледалото показваше лицето на четиридесет и пет годишен, без бръчки и без всякакви видими следи, но в никакъв случай лицето на мъж под тридесетте. Ана-Мария бе тръгнала от Земята на двадесет и две. Сега изглеждаше почти като мама, която току-що бе прехвърлила петдесетте. И по нейното лице нямаше една бръчица, но в никакъв случай не бе лице на жена под тридесетте. А лицата на другите, зървани само за миг в някоя от почивките? Дойдохме все млади хора, все ентузиастични, и то не твърде отдавна, та какво са четири години, а лицето на пилота всеки път ми се виждаше като лице на момче, дори се учудих първия път, че толкова млад могат да го натоварят с такава опасна и отговорна работа. Той ми бе отвърнал, смеейки се, че е на цели тридесет и шест и това е все още възрастта на смелите, но аз не се замислих тогава, неговият

отговор мина край мен, без да ме докосне и да остави следи. Всичко бе минало край мен, без да ме докосва. Изведнъж в мисълта ми блесна откритие: уврежданията не бяха обратими, а се наслагваха. Натрупаното количество щеше да премине в ново качество. Какво? На Земята може и да не са знаели, когато ни изпращаха, но сега знаеха. Остарявахме преждевременно и процесът на стареенето се засилваше непрекъснато. И може би точно затова детето на Ана-Мария, нашето дете, ме бе поразило с очите си — те изглеждаха опасно разумни.

Трябваше да видя отново нашия син. Трябваше да се убедя. Върнах се тичешком в болницата. Натъкнах се на друг лекар. Не е редно, каза ми той, но аз заекнах, че не съм видял още детето, че съм бил на смяна.

— Докторе, на колко години сте?

Той спря объркан, замисли се, започна да пресмята.

— Струва ми се — каза не много убедено, — че би трябвало да съм навършил тридесет и две. Защо? Има ли някакво значение?

— Никакво — отвърнах аз. — Когато някой се ражда, неминуемо възниква въпросът за възрастта на околните.

Той ме отведе до легълцето, в което спеше синът ми, погледнах го, за няколко часа бе пораснал. Съвсем се обърках. Но именно бременността на Ана-Мария и сега растежът на детето ми бяха показали най-точно как изтича тук времето — на Земята се определяше по същия начин. Помолих го да ме заведе и при децата, които израстват в клиниката. Той не се възпротиви, вървеше като унесен. В стаята на петмесечните се вдигаше страхотна олелия: те ходеха, бърбеха неразбрано, закачаха се едно с друго и като ни видяха, се скриха в леглата си. Обърнах се към моя спътник.

— Докторе, нормално ли е?

— Нормално е — отвърна той с думите на Ана-Мария.

— Вие сте завършили медицина на Земята, нали? Във вашите учебници по биология...

— Оставете това — той се огледа изплашен, но не млъкна, дълго бе чакал събеседник по същите забранени проблеми. Усещал се като в капан. — А вие? Не отвикнахте ли да разсъждавате? Струва ми се, че първо се нарушават връзките — причини, следствия и освен това времето навсякъде тече различно, нали? Приемете, че тук е ускорено.

— Катастрофално ускорено и това означава, че ние с вас тичаме към своята смърт.

Той сложи пръст на устните си. Не ми отговори, а каза:

— Имаше един като вас и повече не го видях. За други съм слушал. Това може да стане още утре. А старостта ви е далече напред, както и вашата смърт.

— Има ли начин човек да се измъкне?

— Вероятно. А жена ви? Детето ви? А онова, което вече мъкнете в себе си?

— Какво е то?

Той само ме погледна. Бяхме стигнали до стаята с едногодишните деца. Те приличаха на петгодишни. Изплаших се. Побягнах. Чакайте, извика след мен докторът, бягството не е спасение, има още стаи. Но аз спрях чак у дома. Времето, времето... проклетото време, нямаше да мога да надбягам! Застанах до прозореца, все още дишах на пресекулки и се загледах в светещите прозорци на съседните къщи, плътно спуснатите пердета не ми позволяваха да надникна в стаите. С кого да споделя? Отново си помислих, че не познавам почти никого, че облеклото е плътна изолация, приятелства не се създаваха, нито се разваляха, кавги не съществуваха, всеки живееше в черупката си, а опасността бе обща, но като че ли никой не я виждаше. И все пак бе имало и такива, които си бяха тръгнали с краката напред. Бяха споделили нещо с дежурните лекари, през които задължително минавахме на контролни прегледи всеки месец; навярно сложните апаратури измерваха и нашия коефициент на полезно действие, амортизацията ни, угасналите емоции — нали след всеки преглед лекарите ни потупваха по раменете. Но докога щеше да е така? Спомням си, веднъж при месечния преглед отклониха един и после? Не зная... А пилотът ми каза съвсем направо, че... Щях да чакам неговото идване, за да го разпитам какво знае и какво е чул на Земята. Тревогата на мама не е напразна. След като видях децата със собствените си очи...

Още нямах трийсет. И до младежа, който бях на снимката преди да дойдем тук, изглеждах като негов баща. Без нито една бръчица. Замислих се. Треперех целият. Изолиран, самотен и в опасност, сърцето ми се изпълни със страх. Лицето ми бе лишено от израз, а очите ми бяха загубили най-важната си жизнена способност — да ме

свързват с другите. Усетих, че в жилите ми вместо кръв тече умора. Ако ѝ се оставех, тя щеше да ме погуби. Неотложно трябваше да поговоря с някого, но с кого? С Ана-Мария не излезе нищо, с мама... не бе възможно, докторът се страхуваше — на няколко пъти бе споменал за капан и се оглеждаше непрекъснато. С някой от съседите? И те бяха изцедени, ограбени, мамени, без енергия, загубени в мрак от апатия. И все пак можех поне да опитам.

Преминах няколко крачки до съседната врата. Усецах болката и някакво истерично чувство на облекчение. На гняв. На протест. Понечих на няколко пъти да се върна, но и това отмина, отворих вратата, която водеше към къщата. После натиснах звънеца. Бях пил за кураж. Бях пил за ожесточение. Бях пил, за да добие гъвкавост езикът ми и думите сами да се изтъркалят по него. Исках да вярвам, а не можех. В този момент стана нещо неочаквано.

Срещу мен стоеше жена.

Беше много млада и източена, залята от светлина с учудени тъмни очи, с усмивка, която се раждаше само при потрепване на устните, едната ѝ ръка все още държеше бравата, а с другата смутено оправяше косите си: тъмни, лъскави, дълги, свободно обвили раменете. Захласнах се в тях. Подадох ѝ бутилката, тя се отдръпва леко назад и извила глава към процепа на вратата, извика:

— Викторе, имаме гости!

Виктор не бързаше, а жената стоеше изплашена в самия процеп на вратата и се взираше в лицето ми. Направих опит да се усмихна — отново без успех.

— Вие отдавна ли сте тука?

А знаех отговора — лицето ѝ, косите, усмивката ми го бяха дали. Щом още не ги е преметнала през рамо тия коси и не ги е отрязала, щом още умее така да се учудва, да се стъписва и да се усмихва само с потрепване на устните — съвсем отскоро. Виктор застана зад раменете ѝ. Също усмихнат. Също учуден от късното посещение на непознатия. Влезте, направи той широк жест с ръка, влезте. Последвах жеста, сетивата ми се бяха изострили до крайност. Усецах жената зад гърба си, цвета на мебелите — същите както у нас, пердетата, мокета — стандарт. За първи път влизах в чуждо жилище. Преглътнах.

— Роди ми се син...

Протегнах бутилката към него. Той я пое. Честити ми, запита за здравето на жена ми, съобщи между другото, че току-що са пристигнали. Да, да, разбрах... Как е на Земята? Сигурно носите новини? Мъжът смръщи лице, около устните се появиха гънки, замълча. Не попитах втори път, спомних си думите на мама: сега изпращат само затворници. Затворник ли е бил? Сигурно.

Жената деликатно се намеси, наруши мълчанието.

— Искахме да бъдем заедно, на Земята бяхме разделени — съобщи ведро тя и седна в краката на мъжа. Ръцете ѝ обвиха ласкаво коленете му. Мъжът се размърда неспокойно.

— Не знаем още цената...

— Цената? — повторих аз. Попаднах изведнъж в целта. Само да не се разсея. Само да мога да продължа. — Точно за цената доход.

Жената започна да се надига от пода, да израства, да се стреми да прикрие с тялото си мъжа.

— Каквато и да е тя — каза сериозно, — ние ще я заплатим. Не се плашим от труд, от несгоди, от нищо... Нали, скъпи?

Виждах профила ѝ, целият устремен към него. Напомняше Ана-Мария отпреди. Вярваше, че всичко ще бъде добре. И сляп да бях, щях да прогледна за такава любов. Задължително трябваше да продължа. Точно заради това, което и слепият би видял.

— Цената... тя е страшна. И все още не я знаете. На мен ми трябваха години, за да я налучкам. Цената е ей тая обич, която се излъчва от всеки ваш жест, ей тая топла усмивка, на която не мога да се нагледам, целият трепет, на който сте способни, всичките ви чувства, за да стигнете незабелязано до това, да не се зарадвате дори при раждането на собственото си дете, да не се обезпокоите, дори когато това дете...

Жената ме прекъсна.

— Нима вашето...

— Детето ми е нормално, но ме погледна като възрастен, а току-що се е родило. Вгледайте се по-добре в мен. Приличам ли на човек изобщо? От мен си е отишло най-важното. А уж всичко е наред, жив съм, а не изпитвам нищо, при това само на двайсет и девет, ще ми повярвате ли?

Жената ме докосна с пръсти, мъжът ме разглеждаше отблизо.

— Но случило ли ви се е нещо? — разтревожи се първа тя.

— Абсолютно нищо. Нито тревоги, нито радост, нито щастие, нито дори усмивка. — Разперих широко ръце към тях. — Не знам... Предупреди ме един, не повярвах... Но ако вие можете да се върнете, връщайте се! Незабавно! Веднага! Тази планета е опасна. Спасявайте се, докато не заприличате на мен.

Взех чашата си. Отпих. Питието ме изгори. И те отпиха от своите чаши. Погледнаха се замислени. Отдръпнаха се встрани, нещо си прошепнаха. Усещах, че не ми вярват напълно. И се боях. Не за себе си, за тях. Мислеха, че съм луд? Или кой знае какъв? Жената съвсем се бе прилепила до мъжа, но той бе далеч от нея. Гласът му прозвуча внезапно:

— Вие сте първият човек, с когото разговаряме тук. Споменахте за мини. Какво получавате в тях?

— В някои — настуран, в други — уранинит, в трети...

— Ясно — прехапа устни Виктор, а жената обви изплашено врата му.

— Уранинит — въздъхва той, — настуран... Ясно.

— Какво е ясно — не разбираше жената.

Той се отлепи от нея. И пристъпи към мен. Взря се отново в лицето ми, дълго го разглежда, докосна го с пръсти, усетих ги като убождания от игла.

— Вярвам ви — каза най-сетне. — Дълго убеждавах Анела да не идваме. Изтъквах, че предложението не е случайно, че е по-добре да си излежа срока...

— Щяха да измислят опит за бягство и да те убият. Както стана с Марк...

— Тя не можеше да чака, не искаше да чака повече, а най-голямата загуба за мен би била нейната и аз отстъпих. Бих ви послушал и бихме избягали, но как? Пристигнахме току-що, космолетът може би вече е излетял, ще бъде тук след две години. А освен това Анела чака дете...

— Точно това налага още повече бягството.

Въздъгнах шумно. Разказах им за децата, за разговорите ми с двамата лекари, показах им синьото хапче, обясних им за сложната апаратура, която ни проверява всеки месец. Две години е твърде дълъг срок, за две години те ще станат непознаваеми. Казах, че не искам да заприличат на мен, искам да продължат да бъдат такива, каквито са.

Космолетът никога не излита веднага, престожава поне едно денонощие. Пилотът ми е приятел. Има и извънредни. По-страшното е друго, че с всеки ден те ще загубват по малко от желанието си да се върнат и един ден просто няма да се сетят за него.

Анела плачеше. Посегнах към лицето ѝ, докоснах с пръсти сълзите, опитах ги на вкус, такова чудо не бях виждал от идването си тук.

— Никога, никога — хълцаше тя все по-силно, — няма да разлюбя Виктор. Никога!

Повдигнах рамене. И Ана-Мария казваше същото. А сега би казала: глупости!

Предупредих ги. Не повярваха. И си тръгнах отчаян. Мъжът ме изпрати до вратата. Помоли ме да му дам хапчето. Преди бил химик. Искал да се убеди какво е, отрова или нормално успокоително.

При думата нормално настърхнах.

— Благодаря ви — каза той. — Няма да забравя предупреждението ви. И ще бъда нащрек. Ние не можем да се върнем. А вие защо сте останали?

Как да обясня? Че съм живял като автомат, че съм имал неговите илюзии, че съм ги загубил неизвестно кога. И че раждането на сина и тревогата на мама...

— Осъзнах истината. Вие сте единствените, с които я споделих. Жена ми е в родилното, опитах най-напред с нея, не разбра. И вашата не разбра. Изплаших се, след като видях сина си, после и другите деца... На пет месеца те ходят, бърбят, хитруват; на година вече учат. Това е ускоряване и на нашия живот.

— На Земята ние не сме желани — прехапа устни Виктор. — Мен ще ме пречукат като Марк...

— Но поне детето...

— Какво детето? Тръгне ли по моя път, ще го постигне същото.

Оставих го на вратата.

Пред вратата на дома ми ме чакаше докторът. Трезвен. Свеж. Изправен. Първият, който видя снимките, или вторият, не можах да го позная.

— Къде бяхте? Повече от час съм тук. Взехте ли си хапчето?

Аха, първият.

— Не, май съм го загубил — казах, без да трепна. — Не се чувствувах добре, излязох да се разходя.

— Тук няма къде да се разхождате!

— Има — казах. — Бях при жена си. Бях при сина си. После по тази улица, напред и назад, напред и назад...

— Причини за вълнение няма. Жена ви е добре. И синът ви — също. Вие трябва обаче да минете на преглед. Утре няма да ходите на работа.

— Добре — казах.

Докторът се бавеше.

— Бихте ли ми дали ония снимки?

— Разбира се... — опитах се да изглеждам разсеян, — просто исках да видя на кого прилича синът ми, момент, сега ще ги намеря, не са ми нужни повече.

Изкарах мъчителна нощ.

На сутринта автобусът не спря пред моя, дом. Видях през стъклото как скочиха в него Анела и Виктор. В нови сребристи облекла.

Тръгнах по познатия път.

Най-напред се отбих при Ана-Мария. От вида ѝ ме заболя, приплака ми се, неволно я сравних с Анела.

— Как си? — запитах я.

— Нормално — каза тя. — Следобед се прибирам вкъщи.

— А синът?

— Що за въпрос? Той остава, както всички други. Ще се грижат за него, както за останалите.

Тя не ме изпрати дори с поглед, беше ѝ все едно кой е дошъл и къде ще расте синът ѝ. Стана ми страшно. Щях да чакам с нетърпение вечерта, за да видя отново Анела и Виктор. След първия им работен ден.

Имам прекрасен син, повтарях си, имам прекрасна жена, имам прекрасна работа, тук е прекрасно, повтарях си в продължение на половин час, на час, на два, на повече от два. И не допуснах в съзнанието си нито една еретична мисъл. Изправих се пред апаратурата, пред вкамененото лице на доктора, който ми бе подготвил присъдата.

— Нормално! — потупа ме докторът по рамото. — А ме бяхте разтревожили. Едва не сгрешихме с вас. Утре се връщате в мината.

Кимнах. Бях свободен. Получих отсрочка. Тръгнах към космодрума, без да се колебая нито за миг. Превъзможната възбуда се връщаше, отмъщаваше си. При вида на космолета размахвах високо ръце. Затичах. По-полека, смееше се пилотът насреща ми. Същият. После се взря загрижено в мен.

— За тези пет месеца си прибавил поне десет години.

Замълча неловко, разтри челото си, повъртя се край машината и ме приближи откъм гърба.

— Ако искаш... тази нощ, между пакетите... и нито дума никому, нито дума!

— Имам дете, жена...

— Спасявай това, което все още можеш да спасиш. Последният полет ми е. Или тази нощ или никога.

— Мога ли да доведе още някого?

— Можете да бъдете само двама. Повтарям, спасявай, което все още можеш да спасиш.

— Добре.

Стиснахме си ръцете. Уговорихме часа.

На връщане почти не докосвах земята. Колко лесно било, само да се решиш веднъж. Отидох да прибера Ана-Мария. Преди това за миг се отбих при сина — приличаше вече на тримесечен. И се ужасих. Пресметнах. Ако два дни се равняваха на три месеца и ако аз бях прекарал тук четири години, колко трябваше да прибавя към моите двадесет и пет от деня, в който пристигнахме? Получаваше се нещо зашеметяващо. Процесът е ускорителен и се развива по някаква прогресия. Не можех да се оправя сам, не можех. А трябваше да съм наясно, преди да спасявам каквото и да било.

Рискувах и се отбих в кабинета на доктора. Заварих там оня, трийсет и две годишния.

— Докторе — запитах го направо, — ако продължа да работя тук, както досега съм работил четири години, колко ми остават?

Прекият въпрос предизвика пряк отговор преди докторът да проумее какво ми казва:

— Максимум година.

— А ако прекъсна и се върна на Земята?

— Максимум два месеца.

— Нещо не разбирам, би трябвало...

Той ме изгледа внимателно. Не е нужно да разбираш, казваше погледът му, важното е аз... И заговори бързо, като все се оглеждаше.

— Организмът се е адаптирал вече към някаква доза облъчване, ако тя се прекъсне внезапно, се умира от липсата ѝ. Ако продължава да се наслаждава, тя разрушава, но точно в своя си срок. Не по-рано. Моят лекарски съвет е, щом си бил тук четири години вече, продължи. Смъртта ще настъпи без болка, обещавам ти. Тя е преминаване от едно състояние в друго...

— Не важи ли същото и за вас?

— Не — направи опит да се усмихне докторът и не успя. — Ние сме по-защитени, най-защитени от всички. Най-изложени са тези в лабораториите, после — вие в мините, децата, в зависимост от това в коя година на пристигането са родени и чак след тях идваме ние, докторите, обслужващият ви персонал.

Застанал с гръб към мен, той бе отворил стъкленото шкафче с лекарствата. От една кутийка извади синьо хапче, познах го, същото като предишното. Преди да има време да се обърне, аз тихо затворих вратата на кабинета зад гърба си. И настигнах Ана-Мария. Улових я нежно за ръката, тя се отдръпна. Улових я пак. Изравних крачките си с нейните. Бяхме обречени, нямаше какво да спасявам.

Само да чакам ограбен до край, изцеден от сила и воля, да чакам единствения изход — смъртта. Изтръпнах. Бяхме обречени и тримата. Дори смъртта нямаше да ни споходи едновременно. Беше късно за бягство.

Ана-Мария се отпусна у дома, аз заставах до прозорците.

Не ми обръщаше никакво внимание. Вече знаех защо. Улових с две ръце главата си, тя се пръскаше от болка. И туптеше между пръстите ми, туптеше като сърце, изтръгнато от гърдите, със затихващи удари.

Изведнъж прозорците на съседите светнаха. Анела и Виктор се бяха върнали.

Идеята се роди внезапно.

Излязох тихо. Ана-Мария гледаше с невиждащ поглед в телевизионната стена.

Бяхме обречени. Не можех да се залъгвам повече. Ана-Мария нямаше да разбере, а и не бе нужно. Изпаднал ли бях в паника? Никога не бях я познавал. Не, не... На Земята имах приятел. Той се разболя от рак. Всички знаехме и криехме от него, а и той самият криеше от нас своето отчаяние зад непринудена веселост. Не винаги му се удаваше. Имаше мигове, в които питаше: кажете ми истината. И се обръщаше все по-често към мен: ти ще ми я кажеш, ти си ми най-близкият, трябва да знам, за да приведа в ред работите си. Посъветвах се с лекарите: в никакъв случай — забраниха ми те — в болния винаги пламти надежда, не трябва да я убивате. Краят приближаваше, бяха почнали болките. Не оздравя. Сам сложи край на мъките си. Погребахме го в една студена януарска утрин в скованата земя. Буците пръст падаха като камъни върху капака на ковчега. Засадохме цветя рано на пролет и едно дърво. То израсна бързо, разделени се, даде плодове, те падаха и привеждаха цветята на една страна. Преди да дойда тук, се отбих на гроба, за да се простя и дълго бях мислил под дървото какво ли бих направил, ако разбере един ден, че съм обречен.

Сега знаех.

Ужасът бе тих, отчайващ, зашеметяващ.

Можех ли да си остана човек? И да постъпвам като човек?

Разсъждавах логично. Нямаше смисъл нито за мен, нито за Ана-Мария да се връщаме обратно. Нямаше смисъл дори за сина ни — съзнавах с още по-голяма болка — той бе роден твърде късно и бе поел своя ритъм на осъдено дете, погълнало чрез нашата кръв твърде много радиация. Едва ли щеше да живее дълго. Краткото детство щеше да премине в още по-кратка зрелост, която да завърши още по-бързо със старост и смърт.

Движех се отчаяно напред-назад по единствената улица на градчето. Не трябваше да мисля за смъртта, а тя заставаше пред мен, както я бях виждал в картините от детството си. Какво можеше още да се спаси под хладния гробовен присмех? Анела? Виктор? Те бяха още недокоснати от радиацията, цели, емоционални и силни, хора.

Тръгнах към дома им. Отвори ми Анела. Виктор веднага застана зад рамото ѝ. Бяха ли ме чакали?

Много думи не трябваша, изведнъж разбраха. Предложих им нашите документи, за да не се крият на Земята. Щяха да станат изведнъж много по-възрастни, но нали това ги очакваше и тук, и то

много по-страшно. До определения час оставаха минути. Тръгнахме към космодрума, като избирахме сенките зад къщите. Не че някой можеше да ни срещне, не, селището бе глухо, всички седяха пред телевизионните екрани. Случаи на бягство не бе имало.

— И предайте на майка ми, че сме добре. Тя ще ни надживее, нека нито за миг не се досети за истината.

— Няма — обеща Анела.

— Предайте й, че връзките със Земята скоро ще бъдат прекъснати, измислете някаква техническа повреда — изчерпване на енергията за видеопредаванията или нещо друго.

— Да — обеща Виктор.

Пилотът чакаше. Изникнахме внезапно пред него, лицето му се смръщи. Предупредих те, мога да взема само двама. Тупнах го по рамото и за първи път опитът ми да се усмихна излезе сполучлив. За мен и за жена ми е късно, но вземи тях, ние оставаме. И повторих пред него думите на лекаря, а той съвсем потъмня. Трябваше още в началото, трябваше, молех те, трябваше да настоявам повече... Стиснахме си ръцете за сбогом — моята бе потна. Дори да дойдеше още веднъж — а пилотът каза, че няма да дойде — от нас ще е останал само прах. Може би синът ни, не, едва ли.

Първа изчезна в кабината едрата му позната фигура — изпитах болка, сълзи в очите; Анела ми махна с ръка и хлътна в светлия отвор на вратата, Виктор искаше да ми каже още нещо. Изследвах хапчето — прошепна, стъпил на първото стъпало, — силно приспивателно е, след което няма събуждане. И половинка от него е достатъчна, за да отрови слон. Връщам ти я, може и да ти послужи. Прибрах я, увита в синкава шумоляща хартия. Можеше и да ми послужи.

— Това е изход — допълни Виктор, — не само за теб. А трябва да потърсиш изход тотален, за всички. Помисли! Имаш още време. Достатъчно време за изход. Знаеш ли устройството на атомната бомба? И има ли тук някъде тротил?

Виктор ме насочваше към тоталния изход, Виктор го знаеше.

— Изучавал съм го в училище. А тротил има в големи количества, пазят го, но с повечко хитрост...

— Тази планета е заплаха не само за вас. Това, което изпращат на Земята, също е предназначено за гибелта на човечеството. Планетата трябва да изчезне!

— Трябва — съгласих се аз.

— Ще можеш ли да се справиш сам? Бих могъл да остана, да ти помогна.

— Не! — извиках ужасен. — Ще се справя. Обещавам ти.

Той ме прегърна — усетих тялото му: младо, силно, заредено с енергия. Горещият му дъх опари страната ми.

— Сбогом, няма, да те забравя — каза, — ще продължа борбата долу, на Земята. Сбогом.

Пусна ме изведнъж, взе през две стъпалата, придърпа стълбата и аз заплаках. Усещах сълзите по устните си, топли и солени. Усещах живота, отминал напълно и докрай, имах само една цел, след която можех да го прекъсна сам.

Но преди да го прекъсна, преди да го прекъсна, щях да изпълня обещанието си.

Публикувано в списание „Антени“, брой 83/1985 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.